

UNIVERSALI JURISDIKCIJA

Dr. Kateryna Latysh, Dr. Monika Rogers

UNIVERSALI JURISDIKCIJA

I. UNIVERSALIOS JURISDIKCIJOS SAMPRATA

II. ĮGYVENDINIMO LYGMUO:

universalios jurisdikcijos taikymo problemos ir sprendimai

III. TARPTAUTINĖS TEISĖS NULEMTI IŠŠŪKIAI:

universalios jurisdikcijos taikymo problemos ir sprendimai

**IV. UNIVERSALI JURISDIKCIJA LIETUVOJE;
UKRAINOS SITUACIJA**

UNIVERSALI JURISDIKCIJA

*Principas, pagal kurį **nacionalinės jurisdikcijos** gali patraukti asmenis baudžiamojon atsakomybėn už tarptautinius nusikaltimus ir pamatinių žmogaus teisių pažeidimus, neatsižvelgiant į tai, kur nusikaltimas buvo padarytas, kokia yra nusikaltėlio ir aukos pilietybė.*

Šiuo atveju galima vykdyti baudžiamąjį persekiojimą net tada, kai nusikaltėlis ir/ar auka neturi sąsajų su baudžiamąjį persekiojimą vykdančia valstybe, o nusikalstama veika buvo atlikta ne tos valstybės teritorijoje.

UNIVERSALI JURISDIKCIJA yra būdas siekti teisingumo atvejais kai:

- ✓ Nėra kitų nacionalinių jurisdikcijų (pvz. dėl karo, nedemokratinio režimo).
- ✓ Tarptautinis baudžiamasis teismas arba tarptautinis tribunolas negalimas.

1. Įgyvendinimo lygmuo: problemos

- ✓ Nacionalinėje jurisdikcijoje nėra reikiamų teisės aktų įgyvendinti universalią jurisdikciją, arba jie nepakankami.
- ✓ Trūksta pajėgumų ir resursų nacionalinėje baudžiamojo persekiojimo sistemoje.
- ✓ Trūksta valstybės suinteresuotumo.
- ✓ Yra sunkumų baudžiamajame procese: pavyzdžiui, renkant įrodymus, apklausiant aukas, liudininkus.

1. Įgyvendinimo lygmuo: galimi sprendimai

- ✓ Reikiamų **teisės aktų** vykdyti universalią jurisdikciją priėmimas nacionalinėje teisėje – gali būti integruoti į baudžiamąjį ir baudžiamojo proceso kodeksą (pvz., Lietuva), gali būti atskiri kodeksai / įstatymai tarptautiniams nusikaltimams (*pvz. Vokietijoje – atskiras kodeksas*).
- ✓ **Specialūs prokuratūros ir / ar policijos padaliniai**, orientuoti nagrinėti tarptautinius nusikaltimus (*pvz. Vokietija, Švedija*).

1. Įgyvendinimo lygmuo: galimi sprendimai

- ✓ **Valstybės** aiškiai išreikštas ir faktiškai remiamas **interesas** (pvz., pagalba aukoms arba tarptautiniai įsipareigojimai dėl baudžiamumo užtikrinimo).
- ✓ **Nevyriausybinų organizacijų / Tarptautinės jungtinės tyrimų komandos (JIT) pagalba** renkant įrodymus, susisiekiant su potencialiomis aukomis, liudininkais.
- ✓ **ACA** (Atrocity Crimes Advisory Group) ES, JAV ir Didžioji Britanija įsteigė ją 2022 m. gegužės mėn., kad padėtų tirti karo ir kitus tarptautinius nusikaltimus. ACA dirba **42 ekspertai**.

Kitų šalių patirtis

(Vokietija, Švedija, Nyderlandai, Norvegija, Belgija)

- ✓ Universalios jurisdikcijos atvejai yra sėkmingesni, jei jie sutampa su kitais valstybės interesais.
- ✓ Siekiant išvengti piktnaudžiavimo, prokuroro diskrecija vertinti prašymo pradėti ikiteisminį tyrimą pagrįstumą yra išlaikoma.
- ✓ NVO padeda renkant įrodymus. Vis tik, linkstama nagrinėti tik tas bylas, kur galima užtikrinti, jog reikiami įrodymai bus surinkti.

1. Įgyvendinimo lygmuo: galimi sprendimai

WHO WE ARE

WHAT WE DO

LATEST

GET INVOLVED

RESOURCES

CONTACT US

DONATE

EN FR

UNIVERSAL JURISDICTION TOOLS

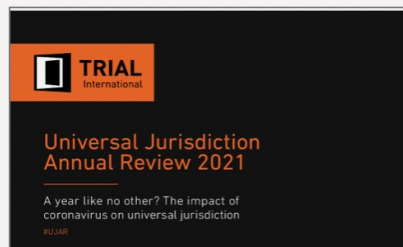
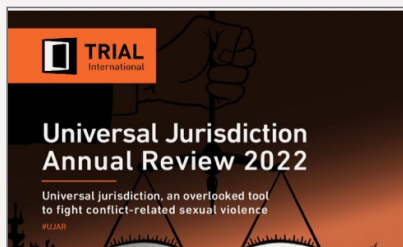
Universal Jurisdiction Annual Review – UJAR

Published for the first time in 2014, the UJAR, annual review on the main universal jurisdiction cases, is today a reference document in this field and an indispensable tool to better understand the still under-exploited potential of universal jurisdiction in the fight against impunity.

Universal jurisdiction allows for the prosecution of crimes regardless of where they were committed and regardless of the nationality of the victims and perpetrators. Within this framework, each country defines the specific crimes that can be prosecuted within its borders under universal jurisdiction. The conditions for the application of universal jurisdiction, the different stages of the procedure, the evidence required, the protection of witnesses and victims or reparations for victims, all these elements often vary from one country to another.

The UJAR is a unique compilation of universal jurisdiction cases with significant developments around the world each year.

As a tool for international law, this report is intended for legal practitioners, media representatives, NGOs and human rights defenders who wish to better understand universal jurisdiction and how to implement it.

1. Įgyvendinimo lygmuo: galimi sprendimai

ĮRANKIAI RENKANT IKITEISMINIO TYRIMO ĮRODYMUS

- a) Sutartis tarp Lietuvos ir kitų šalių. Abipusė teisinė pagalba baudžiamosiose bylose.
- b) Skaitmeniniai atvirojo kodo tyrimai (OSINT, Berkley Protocol).
- c) Jungtinė tyrimo grupė (pvz., MH17 byloje; arba vokiečių ir prancūzų JIT tiriant Sirijos karo nusikaltimus).

2. Tarptautinės teisės iššūkiai

- ✓ Tyrimas ir teismas, nesant įtariamojo („in absentia“). Dalyvavimo reikalavimai pradėti tyrimą arba siekti ekstradicijos.
- ✓ Kliūtys ekstradicijai ir savitarpio teisinei pagalbai: teisės aktai ir sutartys.
- ✓ Sunkumai dėl arešto orderio įgyvendinimo ir kitų valstybių bendradarbiavimo.
- ✓ Imunitetų ir amnestijų klausimas.

Lietuva ir universali jurisdikcija: kontekstas

LIETUVA (viso)

- 1 ATVEJIS

VOKIETIJA (nuo 2013 m.)

- 27 ATVEJAI

PASAULYJE 2021 M.

- 125 ATVEJAI

*Duomenys: Universal
Jurisdiction Annual Review,
2022*

UNIVERSALI JURISDIKCIJA Lietuvoje:

- ✓ Nėra atskiro kodekso ar įstatymo, bet galima pagal Baudžiamąjį kodeksą.
- ✓ Nėra atskiro padalinio prokuratūroje / policijoje.
- ✓ Ar tai galėtų prisidėti prie efektyvesnio universalios jurisdikcijos įgyvendinimo?

PAGALBA UKRAINAI

- ✓ Ukrainos teisinė sistema apgriauta, stokoja resursų.
- ✓ Tarptautinis baudžiamasis teismas imsis „stambiausių“ nusikaltėlių, Ukrainos nacionalinė jurisdikcija – imasi kitų atvejų. Bet jų visų išnagrinėti nėra pajėgi.
- ✓ Šalys, kurios jau pradėjo nagrinėti atvejus pagal universalią jurisdikciją dėl nusikaltimų Ukrainoje – viso **20 valstybių**:

Lietuva, Lenkija, Estija, Latvija, Slovakija, Rumunija, Belgija, Kanada, Čekija, Prancūzija, Vokietija, Airija, Italija, Nyderlandai, Norvegija, Ispanija, Šveicarija, Švedija, Jungtinė Karalystė, JAV.

(Ukrainos Generalinės Prokuratūros informacija)

UKRAINOS KARO STATISTIKA:

67 574

REGISTRUOTI
AGRESJOS IR
KARO
NUSIKALTIMAI

16 950

REGISTRUOTI
NUSIKALTIMAI
NACIONALINIAM
SAUGUMUI

636

ĮTARIAMIEJI

459

NUŽUDYTI
VAIKAI

918

SUŽEISTI
VAIKAI

DUOMENYS ATNAUJINTI:
2023 02 02

Ukraina: nacionalinei teisinei sistemai reikia pagalbos

(2022 lapkričio mėn. duomenys)

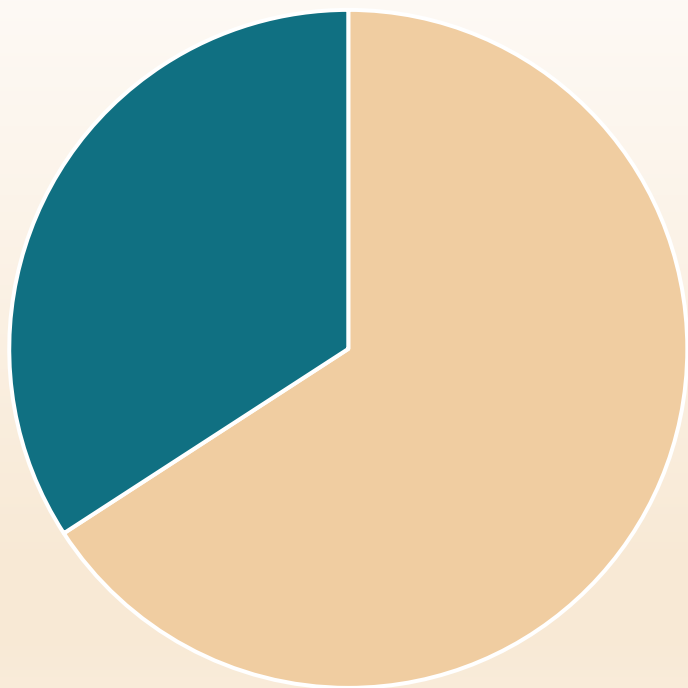
Teismų situacija

TEISMAI	%	Skaičiai / Pastabos
Nevykdo darbo	14%	94
Sugriauti ar apgriauti pastatai	11%	105 (apgriauti) 12 (visiškai sugriauti)
Nekontroliuojami Ukrainos	9%	Yra laikinai agresoriaus užimtose teritorijose

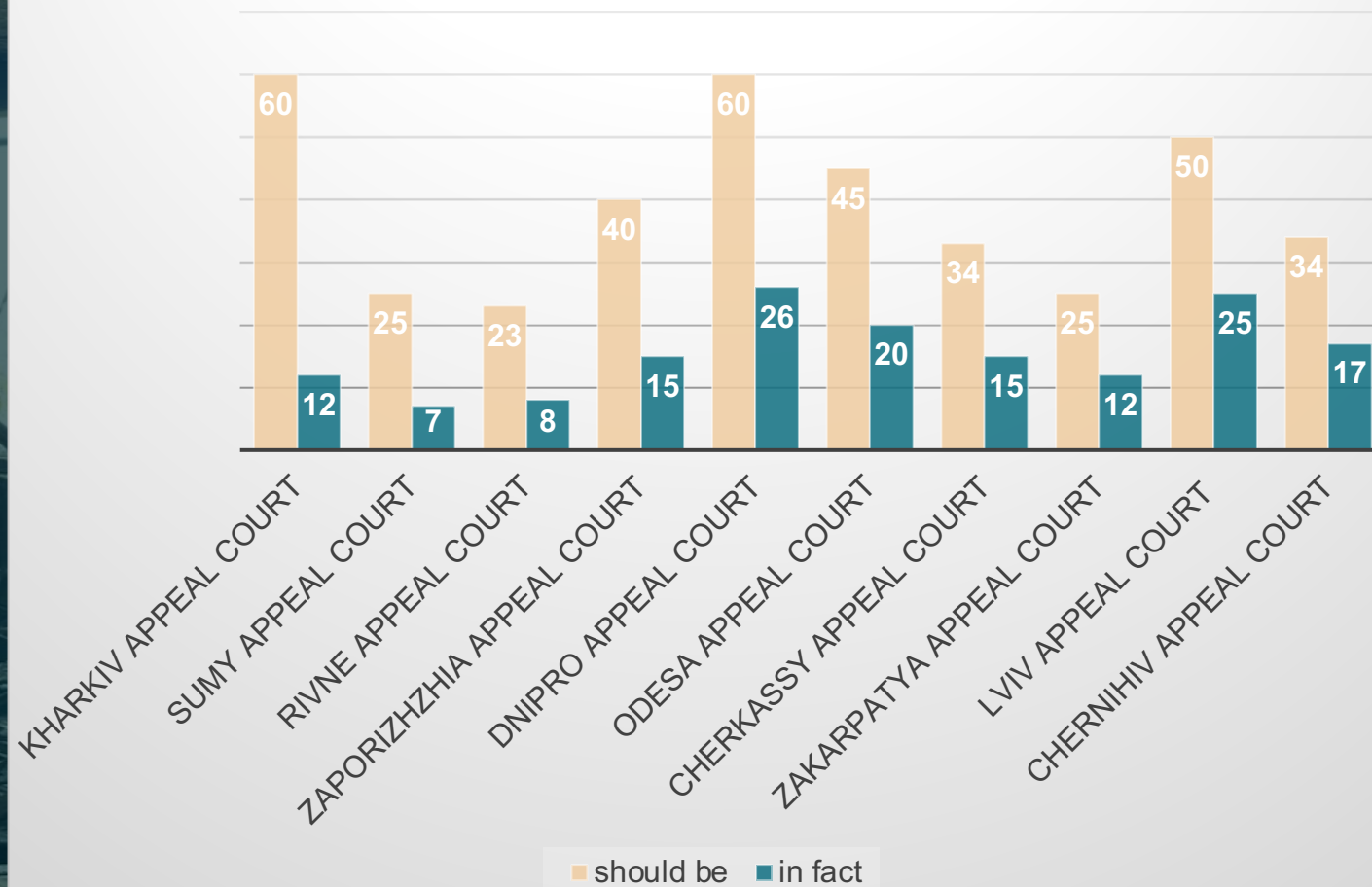
Ukraina: teisėjų trūkumas

Ukrainos apeliaciniai teismai:

SHOULD BE IN FACT

Teisingumas negali būti vykdomas pilnu pajėgumu dėl teisėjų trūkumo

Komanda

Dr. Kateryna Latysh
Projekto vadovė

Create Lithuania

Dr. Monika Rogers
Projekto vadovė

Ačiū už dėmesį!

- **Kateryna Latysh**
- **kateryna.latysh@kurklit.lt**
- **Monika Rogers**
- **monika.rogers@kurklit.lt**

